

29.10.2025

Luonnonarvokaupan kehittämis- mahdollisuudet

MMM toimeksianto 01-09/2025

Maa- ja metsätalousministeriö

Paula Horne, Jani Laturi ja
Emma Bräysy, Mauri Yli-Liipola

Selvityksen tavoite

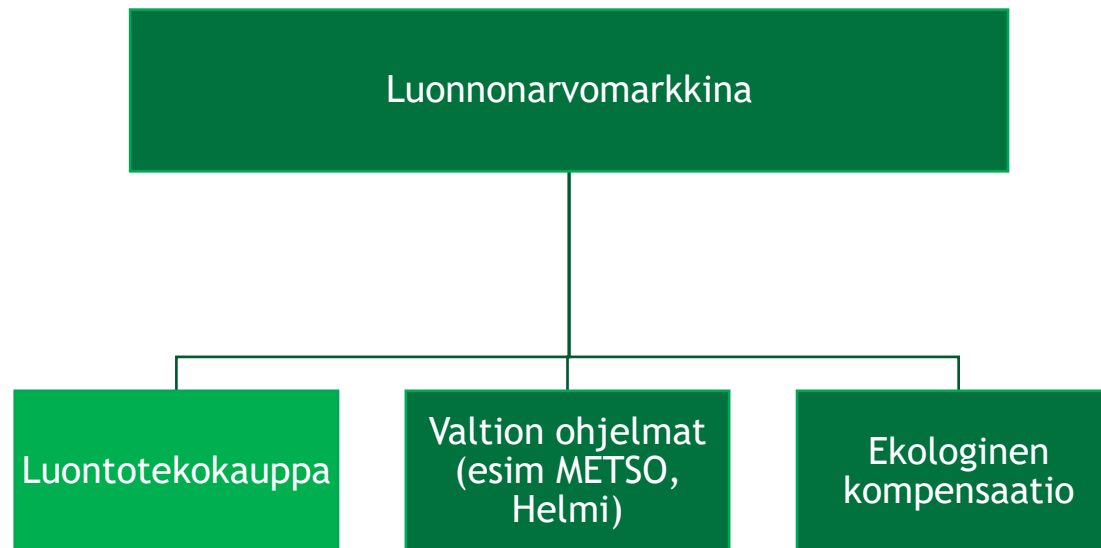
- Tarkastella luontotekomarkkinoiden kehittämismahdollisuuksia maa- ja metsätalouden arvoketjun sekä maanomistajien elinkeinotoiminnan kehittämisen näkökulmasta.
- Selvittää millaiset käytännöt ja toimintamallit olisivat luontotekomarkkinoilla maanomistajan ja luontoarvojen tuottajan kannalta toimivia ja tarkoituksenmukaisia
- Tarkastella luonnonarvohehtaarin soveltuvuutta luontotekomarkkinoille

Luontotekokauppa on osa luonnonarvomarkkinaa

Luonnonarvokaupalla tarkoitetaan LSL:n mukaista ekologista kompensatiota, METSO- ja HELMI-ohjelmia sekä luontotekokauppaa. Raportti keskittyy jälkimmäiseen.

Luontotekokauppa perustuu luontoposiitivisten vaikutusten aikaansaamiseen (≠ ekologinen kompensatio)

Luontotekokaupassa tuottaja tekee sopimuksen yksityisen sektorin/yhteisön toimijan kanssa (≠ valtion ohjelmat)

Myytävät yksiköt

- Markkinoitava hyödyke on toimenpiteen aikaansaama lisäarvo luonnon tilassa oletettuun perusuraan verrattuna
- Yksiköt mittaavat toimenpiteiden tuottamia lisäarvoja (lajirunsaus, elinympäristöjen tila, pinta-ala)
- Hyvä yksikkö on käyttötarkoitukseen sopiva, lisäinen, mitattava ja oikeudellisesti selkeä, eikä samaa yksikköä voi myydä kahdesti. Hyvittämiseen käytettävien yksiköiden kriteerit laajemmat
- Luonnonarvohehtaari on yhteismitallinen, mutta koettiin teoreettiseksi, raskaaksi ja kalliiksi
- Rekisteri kirjaa yksiköiden liikkeellelaskun, omistajuuden, siirrot ja mitätöinnit, estäen kaksinkertaisen käytön

Toimenpidetyypit

1.

Ennallistaminen

- Parantaa heikentyneitä ekosysteemejä
- Lisäisyys selkeästi osoitettavissa
- Aktiivista; usein kertaluonteista, mutta voi vaatia jälkitoimia; viive tulosten saavuttamisessa
- Yleensä pysyvää
- Kustannukset pitkälti suoria kustannuksia, painottuvat alkuvaiheeseen, tulosperusteisuus soveltuu

2.

Suojelu

- Perustuu olemassa olevan arvon turvaamiseen ja estää välittömän heikkenemisen
- Lisäisyydestä erilaisia tulkintoja
- Passiivista; tulos välittömästi
- Voi olla pysyvää tai määräaikaista
- Kustannukset muodostuvat vaihtoehtoiskustannuksista; ei sovellu tulosperusteiseen rahoitukseen

3.

Luonnonhoito

- Kytkeytyy maa- ja metsätalouden käytäntöihin, parantaa luonnontilaa
- Lisäisyys osoitettavissa
- Aktiivisia ja passiivisia toimia; osa toistuvia; osa tuloksista välittömästi
- Yleensä määräaikaista
- Kustannukset suoria ja/tai vaihtoehtoiskustannuksia, tulosperusteisuus soveltuu

Maanomistajien näkökulmat luontotekomarkkinoihin I

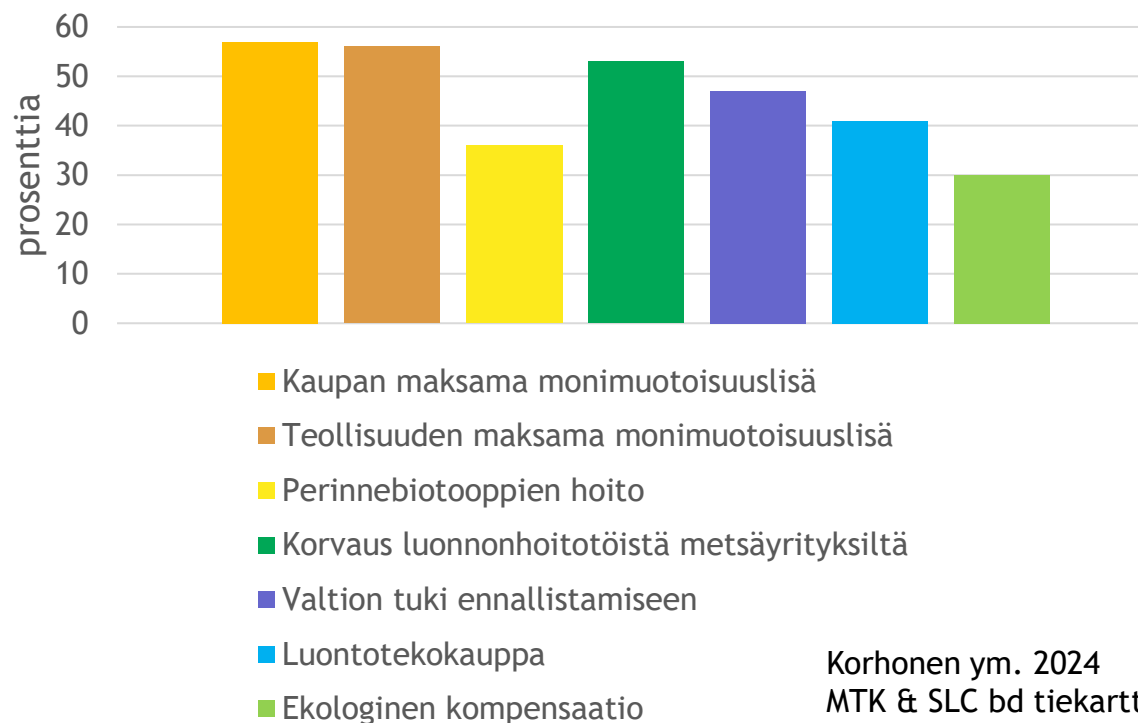
Maanomistajilla on merkittävää
kiinnostusta luontotekokauppaan.

Taustapiirteissä korostuvat:
- korkeampi koulutustausta

Maataloustuottajat:
- päätoimiset maataloustuottajat
- kasvintuotantotilat, luomutuottajat

Metsänomistajat:
- palkansaajat, metsätalousyrittäjät tai
muut yrittäjät
- suuremmat tilat

Melko tai erittäin paljon toimenpiteestä
kiinnostuneet maanomistajat

Korhonen ym. 2024
MTK & SLC bd tiekartta

Maanomistajien näkökulmat luontotekomarkkinoihin II

- Osallistumiseen vaikuttavat korvaustaso, sitovuus ja joustavuus
- Luontoarvokauppa vaatii huomattavasti osaamista ja sisältää riskejä
 - Osaamisvajeita kohteiden tunnistamisessa ja toimenpiteiden suunnittelussa, arvonmäärityksessä, sopimuksissa, hinnoittelussa, markkinoinnissa ja riskienhallinnassa
 - Markkinan kehittymättömyys: ei tilastointia, vertaiskokemuksia, ammattilaisten kokemuseräistä osaamista ym.

Maanomistajien näkökulmat luontotekomarkkinoihin II

- Maanomistajan osallistuminen markkinoille:
 1. **Suora kauppa ostajan kanssa:** Vaatii merkittävää osaamista ja panostusta, mutta kohteen määrittelyssä, markkinoinnissa ja sopimusneuvotteluissa voi hyödyntää alustoja tai muita organisaatiota.
 2. **Sopimustuottaja:** Myynti välittäjälle, joka tekee kaupan luontoarvojen käyttäjän (=ostajan) kanssa, mutta pienentää tuottajalle jäävää osuutta ja vähentää kontrollia ostajasta
- Monitorointi, raportointi ja varmennus (MRV) järjestelmien oltava hyväksyttäviä ja toteuttamiskelpoisia
- Maanomistajille on tärkeää, että rekisteri turvaa tietosuojan eikä sisällä julkisesti näkyviä henkilötietoja tai tarkkoja paikkatietoja kohteista

Vaikutukset arvoketjuihin, osallistumiseen muuhun luonnonarvokauppaan ja kansallisiin tavoitteisiin

- Täydentävä tulonlähde maa- ja metsätaloudelle, ei nykyisen käytön korvaaja
- Edullisimmat kohteet: heikkotuottoiset tai talouskäytön ulkopuoliset alueet, mutta myös tuotannossa olevia voidaan sisällyttää
- Arvoketjuvaikutukset: laaja suojelu ja ennallistaminen voi vähentää puun tarjontaa, ennallistaminen myös viljelyalaa - toisaalta uusia elinkeinoja ja liiketoimintaa syntyy
- Suhde muihin toimiin: täydentää ekologista kompensatiota ja valtion ohjelmia, tarjoaa joustavuutta; kysynnän ja hinnan vaihtelu määrittelee osin tarjontaa
- Kansalliset tavoitteet: Tukee suojelun, ennallistamisen ja luonnonhoidon toteutusta ohjaamalla kustannustehokkaisiin ratkaisuihin
- Täydentää tukijärjestelmiä ja edistää biodiversiteettivelvoitteita, mikäli toimenpiteiden laatu, määrä, MRV-käytännöt ja tilastointi kehittyvät

Ekologinen kompensatio:

- aktiiviset ja resursseja omaavat maanomistajat, jotka pystyvät kattamaan ennakkokustannukset (hyvittämisuunnitelma, perustavat toimet), ja joille oikeudellinen varmuus sekä pysyvä suojelualueen status ovat tärkeitä.

Erityisen sopiva suurille tai laadultaan arvokkaille kohteille sekä omistajille, jotka haluavat toimia ennakoivasti ja tarjota hyvityksiköitä hankkeiden tarpeisiin.

Luontotekokauppa:

- markkinaehtoisesti suuntautuneet maanomistajat, jotka arvostavat joustavuutta, ennakkoon varmistettuja tuloja ja/tai mahdollisuutta jatkuviin hoitokorvauksiin.

Sopii omistajille, jotka haluavat neuvotella hinnasta ja ovat valmiita hyväksymään markkinoiden vaihteluun liittyvän epävarmuuden.

METSO- ja HELMI-ohjelmat:

- riskin välttelijät ja omistajille, jotka arvostavat hallinnollista selkeyttä, läpinäkyviä kriteereitä ja varmaa korvaustasoa.

Ohjelmat soveltuvat erityisesti niille, jotka eivät halua neuvotella markkinoilla hinnasta tai kantaa riskiä kysynnän puutteesta.

Omaehtoinen suojelu ja luonnonhoito:

- arvopohjaisesti motivoituneet omistajat

Sopii niille, joille kohteen taloudellinen tuoton merkitys on vähäinen tai itsemääräämisoikeus tärkeä.

Suosituks

- Raportin suositukset on jäsennetty luontotekomarkkinoiden nykytilanteen ja sitä seuraavien kehitysvaiheiden mukaisesti.
- Luontotekomarkkinat etenevät vaiheittain kokeilujen ja oppimisen kautta.
 - **Vaihe 1: Nykyinen tarjonnan potentiaali ja lainsäädännön puitteet riittävät alkuun**
 - **Vaihe 2: Markkinat kehittyvät pilotointien ja kokeilujen kautta**
 - **Vaihe 3: Vaikutusten hallinta ja riskien seuranta.**
 - **Vaihe 4: Edelläkävijävaiheesta laajaan markkinaosallistumiseen**

Suosituksset:

Vaihe 1: Nykyinen tarjonnan potentiaali ja lainsäädännön puitteet riittävät alkuun

Maanomistajilla on selkeää kiinnostusta luontotekokauppaan, kunhan huomioidaan heidän omistukseensa ja tavoitteisiinsa liittyvät erityispiirteet.

- Elinvoimakeskusten koordinoimia viestintäkampanjoita ja webinaaritilaisuuksia yhteistyössä eri sidosryhmien ja luontotekomarkkinoiden toimijoiden kanssa luontotekomarkkinoiden tunnetuksi tekemiseksi maanomistajien ja yritysten keskuudessa.
- Luonnonsuojelulain mukaisten luonnonarvohehtaarien mahdollinen tuleva muutos mahdollistaa niiden käytön myös luontotekoihin. Luonnonarvohehtaarin lisäksi pitäisi kuitenkin hyväksyä muita, helpommin todennettavia ja yksinkertaisempia yksiköitä ja pilottivaiheen jälkeen markkinaosapuolet harkitsevat millainen yksikönmäärittely edistää markkinoita parhaiten.

Suosituksset:

Vaihe 2: Markkinat kehittyvät pilotointien ja kokeilujen kautta

- Valtion tulisi kartoittaa pilotti- ja kokeiluhankkeet. Luontotekomarkkinoiden mahdollisuuksia tulisi pilotoida tukemalla innovatiivisia ja riskipitoisia hankkeita, joissa pääpaino on lisätä osapuolten luontotekoyksiköistä saamaa hyötyä.
- Pilottihankkeiden rahoittajien ja toteuttajien tulisi aktiivisesti julkistaa, jakaa ja hyödyntää erilaisista hankkeista saatuja kokemuksia.
- Markkinan kehittämiseksi ja luotettavuuden lisäämiseksi markkinatoimijoiden tuoda julkiseksi käyttämiään sopimuspohjia.
- Markkinaosapuolten tulisi kehittää eri ekosysteemipalveluille omat yksikkönsä tai bonusjärjestelmä, joka palkitsee lisähyötyjen tuottamisesta.
- Valtio tukee edellytyksiä luontotekomarkkinoiden syntymiselle viestinnän, koulutuksen ja hankerahoituksen avulla. Koulutusta suunnataan maanomistajille, luonnonvara-alan ammattilaisille ja luontoyksiköiden ostajille, ja hankerahoitusta käytetään sopimuspohjien laatimiseen sekä tutkimukseen.
- Valtio-omisteiset yritykset toimivat luontotekomarkkinoilla ostajana varsinkin markkinan alkuvaiheessa.
- Valtio perustaa luontotekorahaston yksityisen sektorin kanssa.
- Määritellään selkeästi, millaisia luontotekoja rahasto voi rahoittaa, kuten suojelua, ennallistamista, luonnonhoitoa tai ekosysteemipalvelujen pa-rantamista. Valintaperusteiden tulee tukea lisäisyyttä, vaikuttavuutta ja kansallisia monimuotoisuustavoitteita. Lisäksi valtio määrittelee yhtenäiset sopimusmallit sekä maanomistajien että luontoyksiköiden ostajien kanssa tehtäville sopimuksille. Tämä varmistaa oikeudenmukaiset ehdot, vähentää hallinnollista taakkaa ja tukee markkinoiden läpinäkyvyyttä.

Suosituksset:

Vaihe 3: Vaikutusten hallinta ja riskien seuranta

- Maa- ja metsätalous- ja ympäristöministeriöt laativat kansalliset todentamis- ja arviointikriteerit, joita ylläpitää puolueeton taho, kuten valtion asettama asiantuntijaelin, akkreditoitu taho tai luontotekorahaston yhteyteen perustettava arviointiryhmä.
- Valtion ylläpitämän luontotekorekisterin perustaminen, jos sellaista ei muuten synny.
- Ympäristöministeriön tulisi tuottaa luontotekomarkkinoiden tilastointi, joka kattaa yksiköiden myynti- ja tuotantomäärät, myyntihinnat sekä toteutuksen pinta-alat ja sisällyttää pinta-alat mahdollisuuksien mukaan monimuotoisuutta tukevien (OECM) alueiden tilastointiin.
- Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tulisi rahoittaa arviointitutkimus luontoarvokaupan vaikutuksista luontoarvoihin sekä maa- ja metsätalouden arvoketjuihin.

Suosituksset:

Vaihe 4: Edelläkävijävaiheesta laajaan markkinaosallistumiseen

- Elinvoimakeskukset ja Suomen metsäkeskus valmistelevat ja toteuttavat koulutusta maanomistajille luontotekomarkkinoista, jossa huomioidaan heidän tieto- ja osaamistarpeensa luontotekomarkkinoilla.
- Elinvoimakeskukset ja Suomen metsäkeskus tuottavat luontotekokaupan ammattilaisille suunnattu webinaarisarjan, joka samalla toimii osaamiskeskittymänä ja markkinatoimijoiden välisenä foorumina.
- Valtioneuvosto käynnistää arvioinnin luontotekomarkkinoiden sääntelyn tarpeesta 2030-luvun alussa, jotta voidaan varmistaa toimijoiden oikeudet, luontotekojen todentaminen ja markkinoiden läpinäkyvyys ilman tarpeetonta hallinnollista kuormitusta.

KIITOS

Lisätietoja:

Paula.horne@ptt.fi

Jani.laturi@ptt.fi

Johanna.vanhatalo@gov.fi

Taustaa

Selvityksen toteutus

- MMM toimeksianto 01-09/2025
- Aineistona käytettiin aikaisempia tutkimuksia, selvityksiä sekä aineistoja
- Lisäksi haastateltiin 22 eri sidosryhmäorganisaatiota, ja toteutettiin työpaja
- Selvityksessä tarkasteltiin luontotekomarkkinoiden kehittämismahdollisuuksia erityisesti maa- ja metsätalouden arvoketjujen näkökulmasta
- Haastattelujen ja työpajojen avulla arvioitiin miten markkina voisi tuottaa todellisia luontoarvoja, tarjota maanomistajille uusia tulonlähteitä ja toimia käytännössä helppokäyttöisesti ja uskottavasti